

ØKONOMISKE PRINCIPPER A

1. årsprøve, 1. semester

Forelæsning #5 Elasticitet

Pensum: M&T kapitel 3, anden del fra s. 53, "Elasticity"

Hans Jørgen Whitta-Jacobsen

I dag

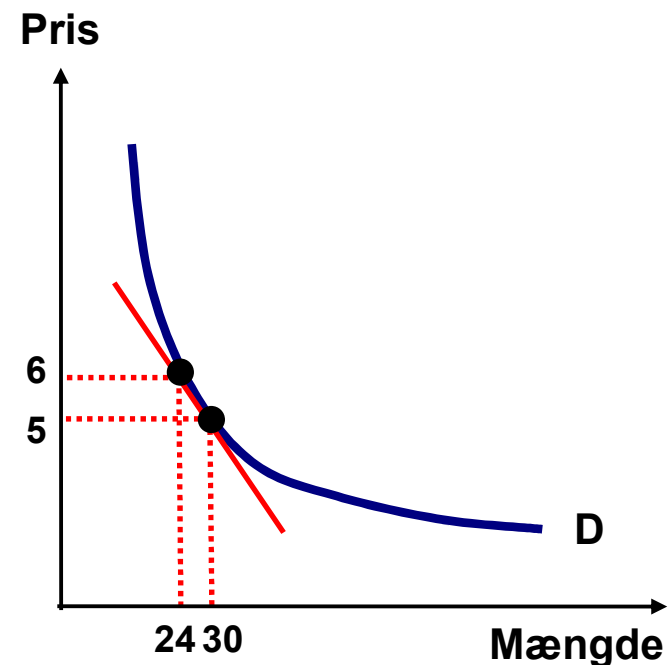
- **Elasticitet** – et mål for følsomheden i en sammenhæng.
- Lidt teknisk, men ...
- ... elasticitet er et vigtigt og stærkt anvendt begreb
- Et generelt mål, der kan bruges hver gang én størrelse afhænger af en anden eller flere andre størrelser ...
- ... et mål for *størrelsesordenen* af effekten
- Fx: Hvor stærkt afhænger efterspurgt mængde af pris eller indkomst?

Hvordan skal vi måle prisfølsomhed?

- Se fx på efterspørgselskurven, $Q^d = D(P)$. Mål for prisfølsomhed?
- Mulighed: Anvend *hældningen*, $\Delta Q^d / \Delta P \approx dQ^d / dP = D'(p)$

- Prisændring fra 5 til 6 i figur:
- $\Delta Q^d / \Delta P = -6/1 = -6$
- Hældning set fra prisaksen!
- Stejl kurve $\Leftrightarrow$ numerisk lille værdi af hældning, $\Delta Q^d / \Delta P \Leftrightarrow$ Lav prisfølsomhed
- Flad kurve $\Leftrightarrow$ numerisk stor værdi af hældning $\Delta Q^d / \Delta P \Leftrightarrow$ Høj prisfølsomhed

Hvordan skal vi måle prisfølsomhed?

- MEN: Hældningen er *ikke* et ideelt mål, idet størrelsen afhænger af måleenheden:
- Hvis fx efterspørgslen efter mælk falder med 6 liter ved en prisstigning på 1 kr., så bliver hældningen:
$$-6 \text{ liter/kr.} = -60 \text{ deciliter/kr.} = -0,6 \text{ deciliter/øre}$$
- Hældningen måler *absolutte* ændringer ift. hinanden =>
- Den afhænger af måleenheder – ikke målestok-invariant
- Problem? Ja!
- Løsning?
- Bedre at anvende *relative* ændringer til at måle følsomhed

Elasticitet

- **Elasticitet:** Den *relative* ændring i en afhængig variabel som følge af og i forhold til en (lille) *relativ* ændring i uafhængig variabel
- **Efterspørgslens (egen-) priselasticitet:**
  - Den procentvise ændring i den efterspurgte mængde som følge af en ændring i prisen på 1%:

$$\varepsilon = \frac{\% \text{-ændring i den efterspurgte mængde}}{\% \text{-ændring i prisen}}$$

- Fx: Efterspørgsel efter mælk falder med 1,5%, hvis prisen stiger med 1%. Da er priselasticiteten -1,5 ... og det afhænger ikke af måleenheder

Beregning af elasticitet

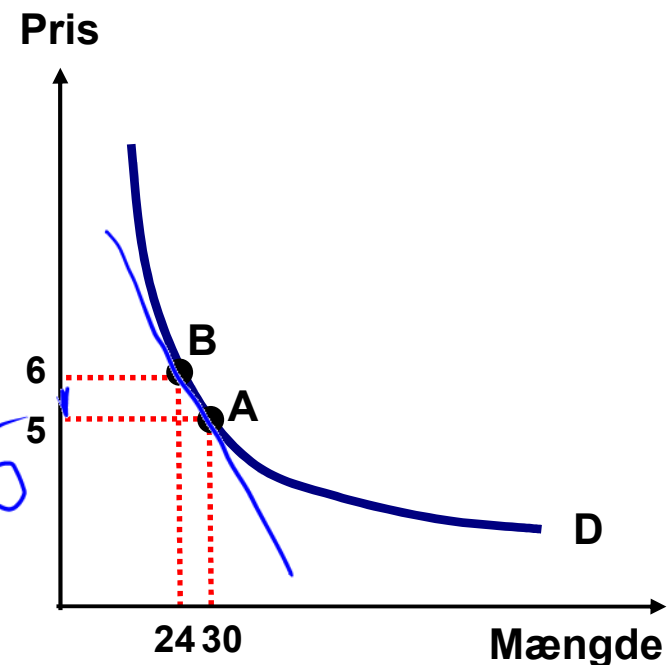
- Tilbage til figur fra før:
- Konsekvens af prisstigning fra 5 til 6 kr. Elasticitet?

$$-\frac{6}{30} / \frac{1}{5} = -1$$

- Konsekvens af prisfald fra 6 kr. til 5 kr. Elasticitet?

$$-\frac{6}{24} / \frac{1}{6} = -\frac{3}{2} = -1.5$$

- Hov: Afhænger af hvilken vej vi går - problem? ____

Beregning af elasticitet ved midtpunktsmetoden

- Hvis vi beregner de relative ændringer i pris og mængde ud fra midtpunktet af ændringsintervallet ...
- ... vil målet ikke afhænge af, hvilken vej vi går

- **Midtpunktsmetoden:**

- Lad P_1 og P_2 være prisen hhv. før og efter prisændringen og lad Q_1 og Q_2 være mængden hhv. før og efter
- Elasticiteten ved midtpunktsmetoden da:

$$\varepsilon = \frac{(Q_2 - Q_1) / [(Q_2 + Q_1) / 2]}{(P_2 - P_1) / [(P_2 + P_1) / 2]}$$

Beregning af elasticitet ved midtpunktsmetoden

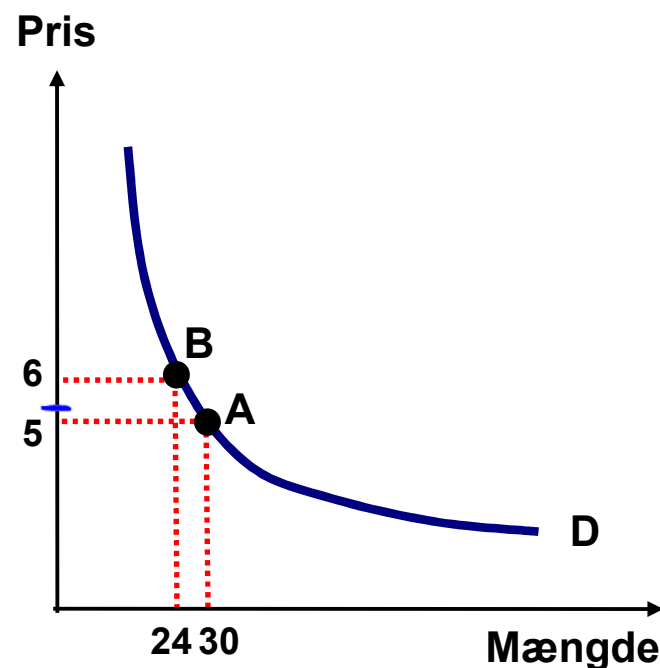
- Eksemplet en gang til:
- Konsekvens af prisstigning fra 5 kr. til 6 kr. Elasticitet?

$$-\frac{6}{27} / \frac{1}{5,5} = -1,22$$

- Konsekvens af prisfald fra 6 kr. til 5 kr. Elasticitet?

SAMME

- Afhænger ikke af, hvilken vej vi går

Beregning af elasticitet i et punkt

- Beregning af elasticitet kan (som set) afhænge af, om vi ser på prisstigning eller prisfald for samme spænd ...
- ... hvilket midtpunktsmetoden "løser" , men faktisk er prisfølsomheden jo forskellig i figurens punkter A og B
- Problemet skyldes, at vi ser på større ændringer
- Så vi vil gerne definere elasticitet ud fra *lille* ændring fra et givet startpunkt

Beregning af elasticitet i et punkt

- Se igen på efterspørgselskurven, $Q^d = D(P)$
- Ud fra givet pris P betragtes *lille* ændring ΔP , som resulterer i lille ændring ΔQ^d i efterspurgt mængde
- Elasticitet:

$$\varepsilon = \frac{\frac{\Delta Q^d}{Q^d}}{\frac{\Delta P}{P}} = \frac{\Delta Q^d}{\Delta P} \frac{P}{Q^d}$$

- Når vi går til grænsen og gør dette for en *virkelig* lille, nemlig en *infinitesimal*, ændring dP , fås:

$$\varepsilon = \frac{\frac{dQ^d}{dP} P}{Q^d} = \frac{D'(P)P}{D(P)} = \varepsilon(P)$$

DIFF. -
QUOTIENT

Beregning af elasticitet i et punkt

- Med en konkret funktionel sammenhæng kan vi bruge dette til at beregne elasticitet i et punkt, fx:
- Lineær efterspørgsel, $Q^d = D(P) = a - bP$, hvor $a > 0$ og $b > 0$ er i princippet kendte parametre (og $0 \leq P \leq a/b$):

$$\varepsilon(P) = \frac{D'(P)P}{D(P)} = \frac{-bP}{a - bP}$$

AFH AF

P

$\frac{1}{P\sigma}$

- Potensfunktions-efterspørgsel, $Q^d = D(P) = k \cdot P^{-\sigma}$, hvor $k > 0$, $\sigma > 0$ er parametre:

$$\varepsilon(P) = \frac{D'(P)P}{D(P)} = \frac{-k\sigma P^{-\sigma-1}P}{kP^{-\sigma}} = -\sigma$$

AFH. AF

P

Konstant elasticitet – "isoelastisk" efterspørgsel!

$$\ln Q^d = k - \sigma \ln P \Leftrightarrow$$

Numerisk egenpriselasticitet

- Egenpriselasticiteten er normalt negativ, da efterspørgselskurven normalt er aftagende – the law of demand
- Vi ser dog nogle gange på lodret efterspørgselskurve med elasticitet på 0?
- For elasticiteter ε , som naturligt vil være negative, vil man ofte vælge at definere dem positive, dvs. som $|\varepsilon|$
- Konsekvens:
  - Vi siger, at efterspørgslen er lidet følsom overfor en prisændring, hvis elasticiteten har en (numerisk) lav værdi ...
  - ... og meget følsom, hvis elasticiteten har en høj værdi

Efterspørgslens egenpriselasticiteter empirisk

Produkt	Elasticitet
Ærter	2,80
Restaurant	1,63
Biler	1,35
Elektricitet	1,20
Øl	1,19
Biograf	0,87
Flyrejser	0,77
Sko	0,70
Kaffe	0,25
Teater, opera	0,18

Kilde: McDowell, Thom, Frank, Bernanke (2006)

Determinanter for størrelsen af efterspørgslens egenpriselasticitet

- Efterspørgslen er typisk mere priselastisk for en vare ...
  - ... jo tættere substitutter, der er:
Blå Camel vs. Blå King's
  - ... jo snævrere markedet/varen er defineret:
Blå King's vs. cigaretter
  - ... Jo nemmere godet kan undværes (luksusvare):
Restaurantbesøg vs. fødevarer
  - ... jo længere tidshorisonten er:
Fyringsolie

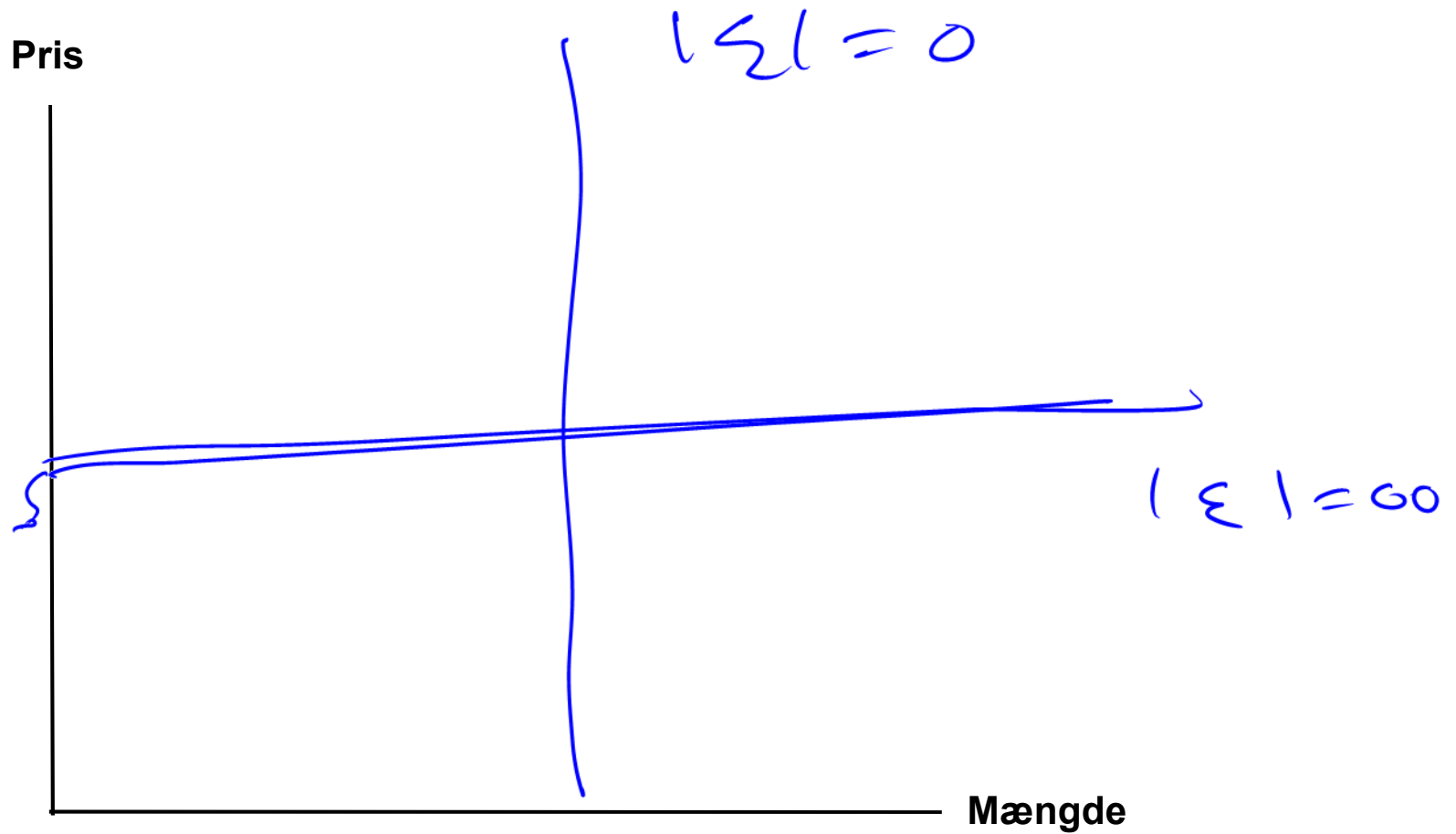

Efterspørgslens prislelsomhed

- **Perfekt uelastisk efterspørgsel**, $|\varepsilon| = 0$: Efterspurgt mængde helt upåvirket af prisændringer
- **Uelastisk efterspørgsel**, $|\varepsilon| < 1$: Egenpriselasticiteten er mindre end 1
- **Enhedselastisk efterspørgsel**, $|\varepsilon| = 1$: Egenpriselasticiteten er lig med 1
- **Elastisk efterspørgsel**, $|\varepsilon| > 1$: Egenpriselasticiteten er større end 1
- **Perfekt elastisk efterspørgsel**, $|\varepsilon| = \infty$: Efterspurgt mængde er uendeligt følsom overfor prisen

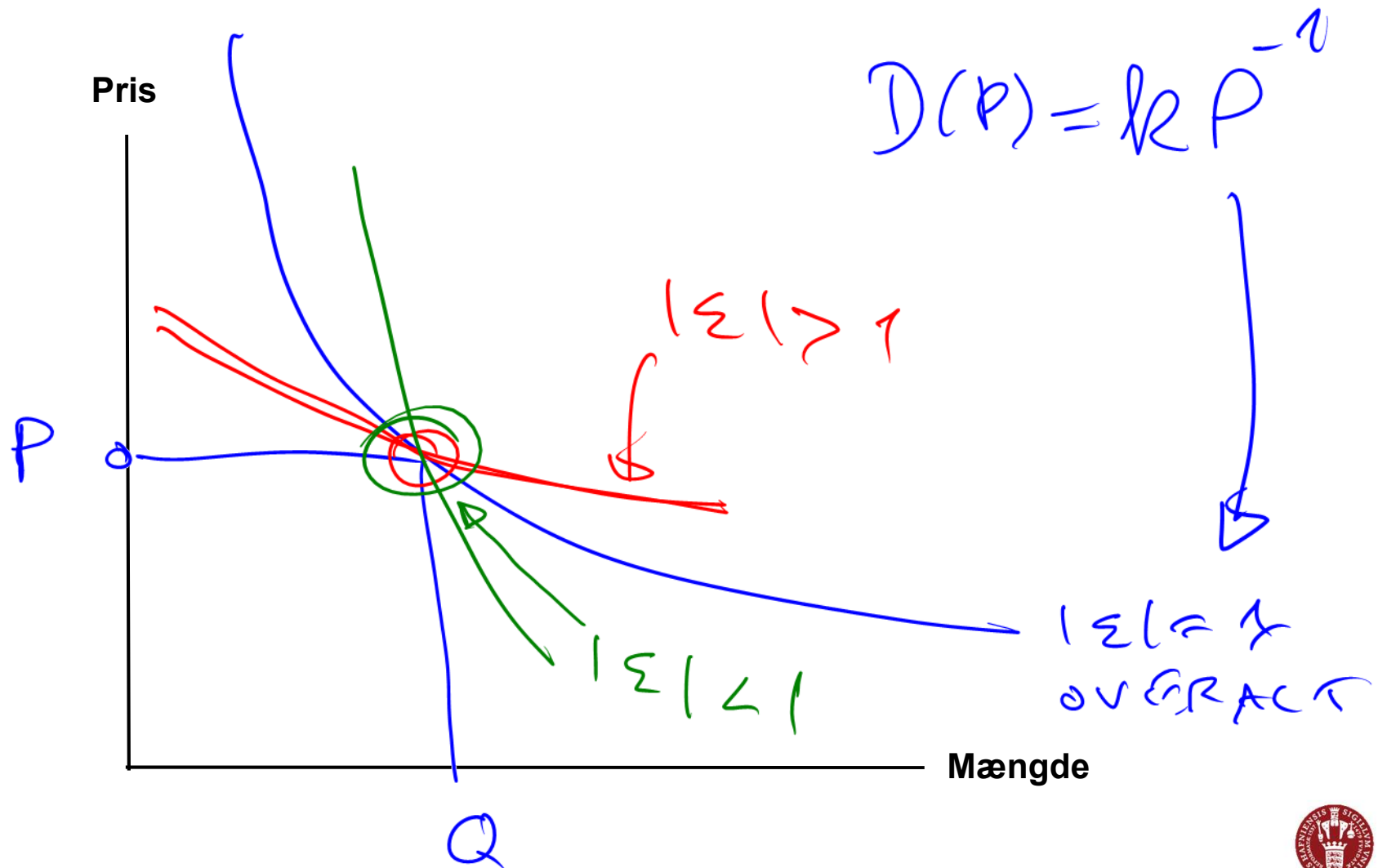

Efterspørgslens prislelsomhed

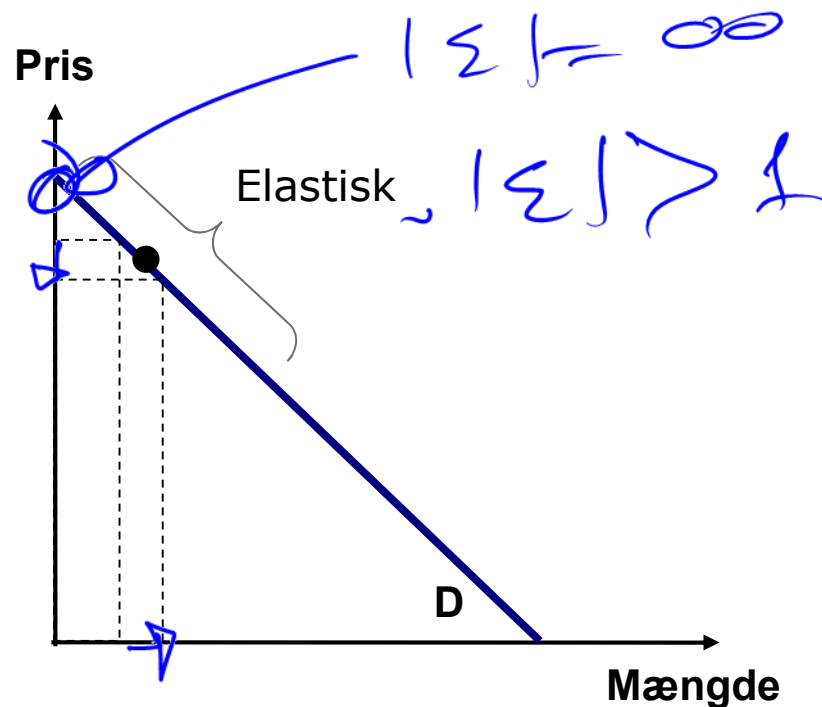

Efterspørgslens prislelsomhed

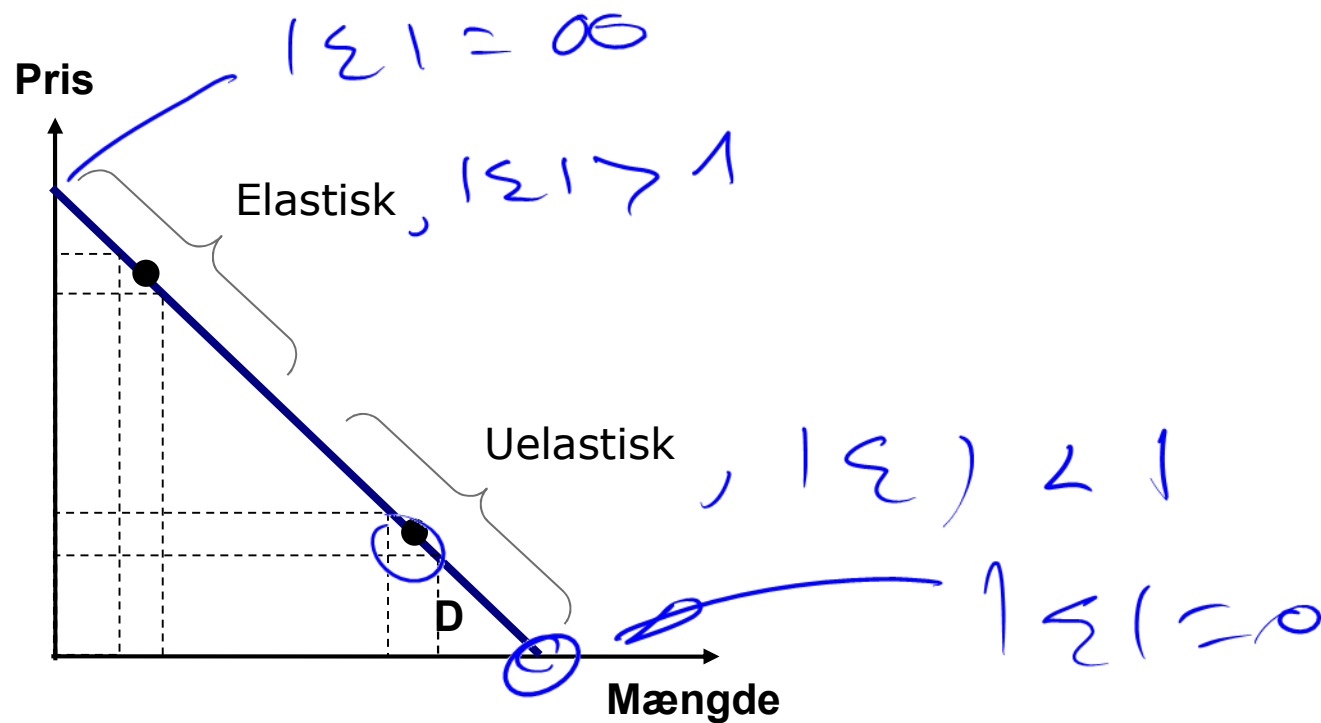

Efterspørgslens prislelsomhed

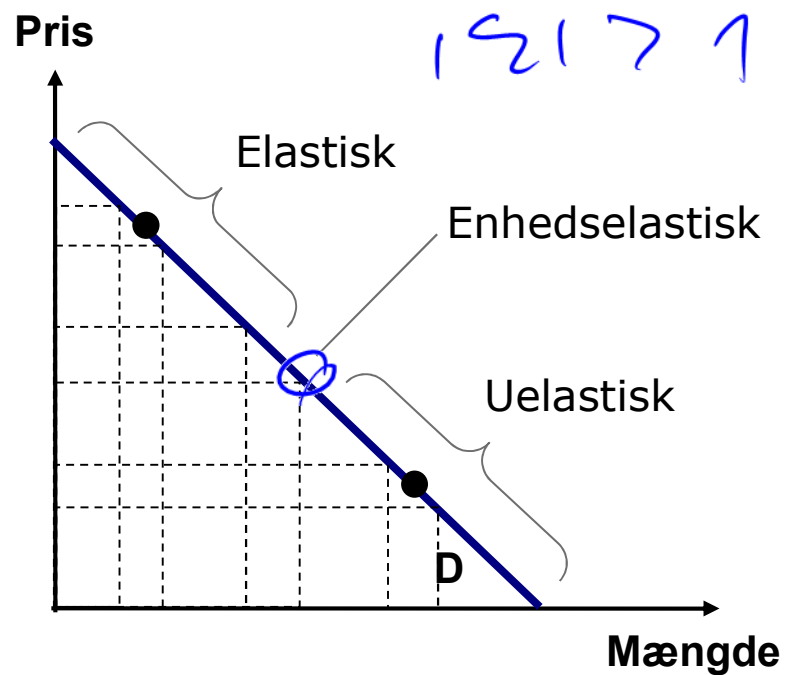
- Elasticitet udregnet i et punkt vil typisk ændre værdi, når man bevæger sig langs efterspørgselskurven
- Ikke for isoelastisk – men fx for lineær efterspørgsel:

Efterspørgslens prisfølsomhed

Efterspørgslens prisfølsomhed

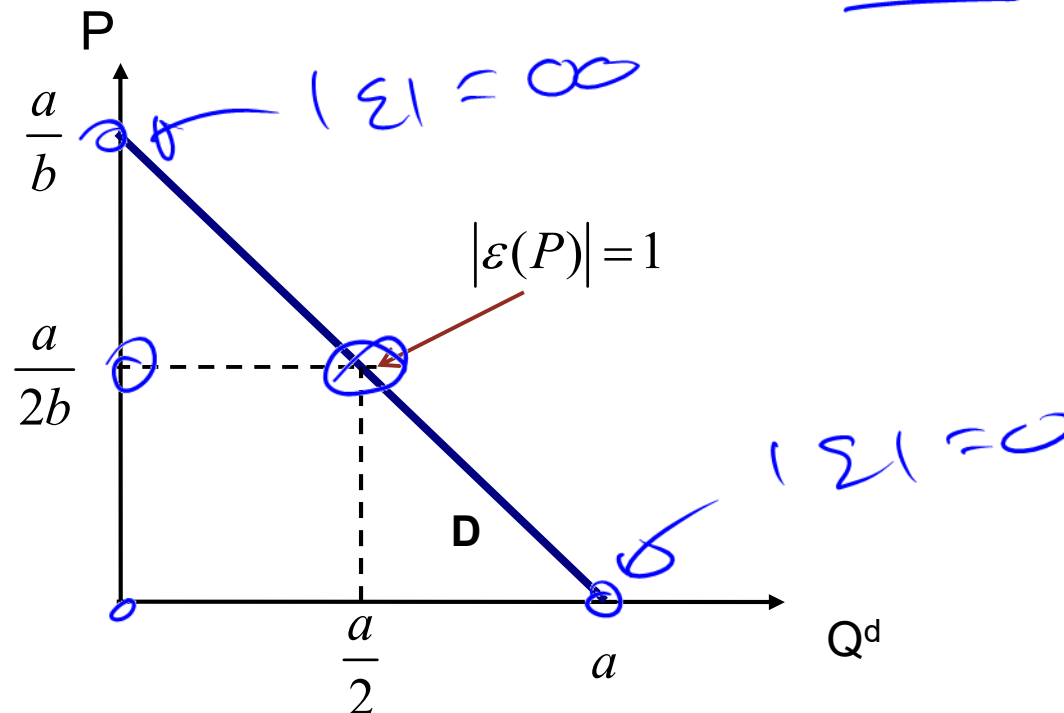

Efterspørgslens prislelsomhed

- Med lineær efterspørgsel, $Q^d = D(P) = a - bP$ fandt vi:

$$|\varepsilon(P)| = \frac{bP}{a - bP}$$

- Så vi kan fx se, at: $|\varepsilon(P)| = 1 \Leftrightarrow bP = a - bP \Leftrightarrow P = \frac{a}{2b}$

Sammenhæng mellem omsætning og efterspørgslens egenpriselasticitet

- ... er én god grund til interessen for elasticitet ...
- **Omsætning**: Pris gange mængde =
det samlede beløb, som en sælger eller en gruppe af sælgere sælger for =
det samlede beløb, som relevant gruppe af købere betaler

- Formel:

$$TR = P \times Q$$

hvor:

TR = Totalomsætning (Total Revenue)

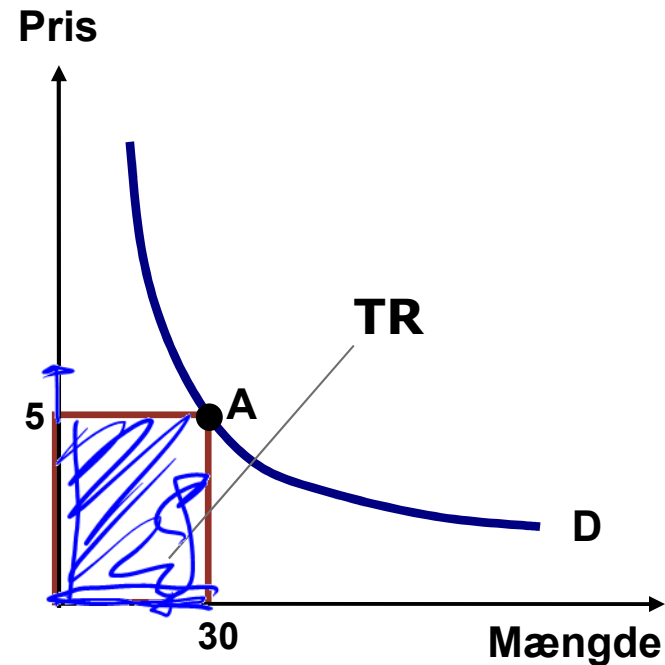
P = Pris (Price)

Q = Mængde (Quantity)

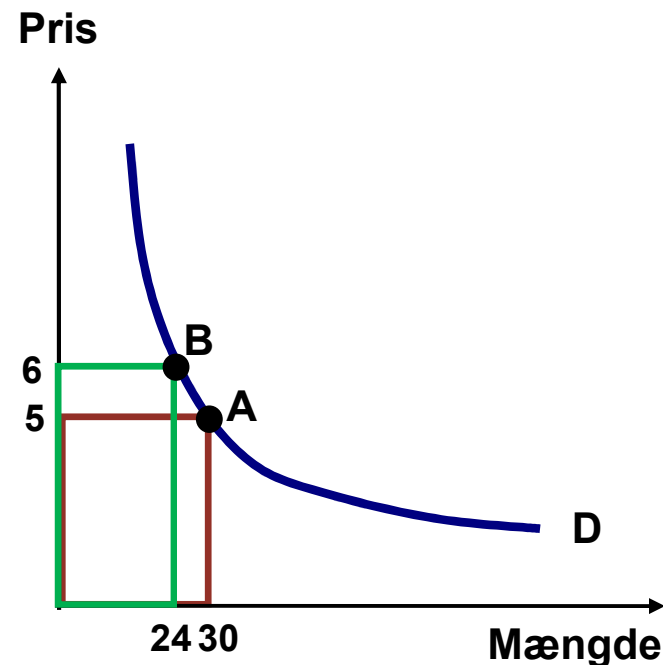
Sammenhæng mellem omsætning og efterspørgslens egenpriselasticitet

- TR kan aflæses grafisk:
- $TR = 5 \times 30 = 150 =$
areal af rektangel under efterspørgselskurven
- Se nu på prisstigning – to isolerede effekter heraf:
  - 1) $P \uparrow \Rightarrow$ isoleret set $TR \uparrow$
  - 2) $Q \downarrow \Rightarrow$ isoleret set $TR \downarrow$
- Samlet effekt: Hvilken isoleret effekt er stærkest?

Sammenhæng mellem omsætning og efterspørgslens egenpriselasticitet

- Pris op fra 5 til 6 giver efterspørgsel ned fra 30 til 24
- Samlet effekt på omsætning:
- $TR_{\text{før}} = 5 \times 30 = 150$
- $TR_{\text{efter}} = 6 \times 24 = 144$
- $\Delta TR = 144 - 150 = -6$
- Elasticitet (numerisk) = 1,22
- Elastisk efterspørgsel, dvs. $|\epsilon| > 1$, betyder, at prisstigning samlet giver lavere omsætning – og vice versa

Sammenhæng mellem omsætning og efterspørgslens egenpriselasticitet

- Betydning af efterspørgslens egenpriselasticitet:
- Hvis pris stiger med 1%, så falder efterspurgt mængde ...
  - ... v/ elastisk efterspørgsel med mere / mindre end 1%
  - ... v/ inelastisk efterspørgsel med mere / mindre end 1%
  - ... v/ enhedselastisk efterspørgsel med 1%
- Dermed må omsætningen ved en (lille) prisstigning ...
  - ... v/ elastisk efterspørgsel stige / falde
  - ... v/ inelastisk efterspørgsel stige / falde
  - ... v/ enhedselastisk efterspørgsel være uændret
- Det samme med matematisk stringens:

Sammenhæng mellem omsætning og efterspørgslens egenpriselasticitet

- Lad igen efterspørgselsfunktionen være betegnet $Q = D(p)$:

$$TR = p \cdot Q = p \cdot D(p)$$

- Differentiér mht. prisen:

$$TR'(P) = \frac{dTR}{dP} = D(p) + pD'(p) = D(p) \left[1 + \frac{D'(p)p}{D(p)} \right] = D(p) [1 + \varepsilon(p)]$$

- Så ses direkte, at:

$$\varepsilon(P) < -1 \text{ (dvs. } |\varepsilon(P)| > 1) \Rightarrow \frac{dTR}{dP} < 0$$

$$\varepsilon(P) > -1 \text{ (dvs. } |\varepsilon(P)| < 1) \Rightarrow \frac{dTR}{dP} > 0$$

Efterspørgslens indkomstelasticitet

- Efterspørgslens indkomstelasticitet:
- Den procentvise ændring i den efterspurgte mængde som følge af en (isoleret) indkomstændring på 1%:

$$\frac{\% \text{-ændring i den efterspurgte mængde}}{\% \text{-ændring i indkomsten}}$$

- For normale goder er indkomstelasticiteten POS
- For inferiøre goder er indkomstelasticiteten NEG
- For nødvendighedsgoder er den relativt LILLE
- For luksusgoder er den relativt STOR
- Ofte defineres "luxusgoder" ved indkomstelasticitet > 1

NORM. GODER

ALL NØR. GODER

LUXUS GODER

Efterspørgslens krydspriselasticitet

- Efterspørgslens krydspriselasticitet:
- Den procentvise ændring i den efterspurgte mængde som følge af en 1%-ændring i prisen på en anden vare:

$$\frac{\% \text{-ændring i efterspurgt mængde af betragtet vare}}{\% \text{-ændring i prisen på den anden vare}}$$

- For substitutter er krydspriselasticiteten POS
- For komplementer er den NEG

Udbuddets priselasticitet

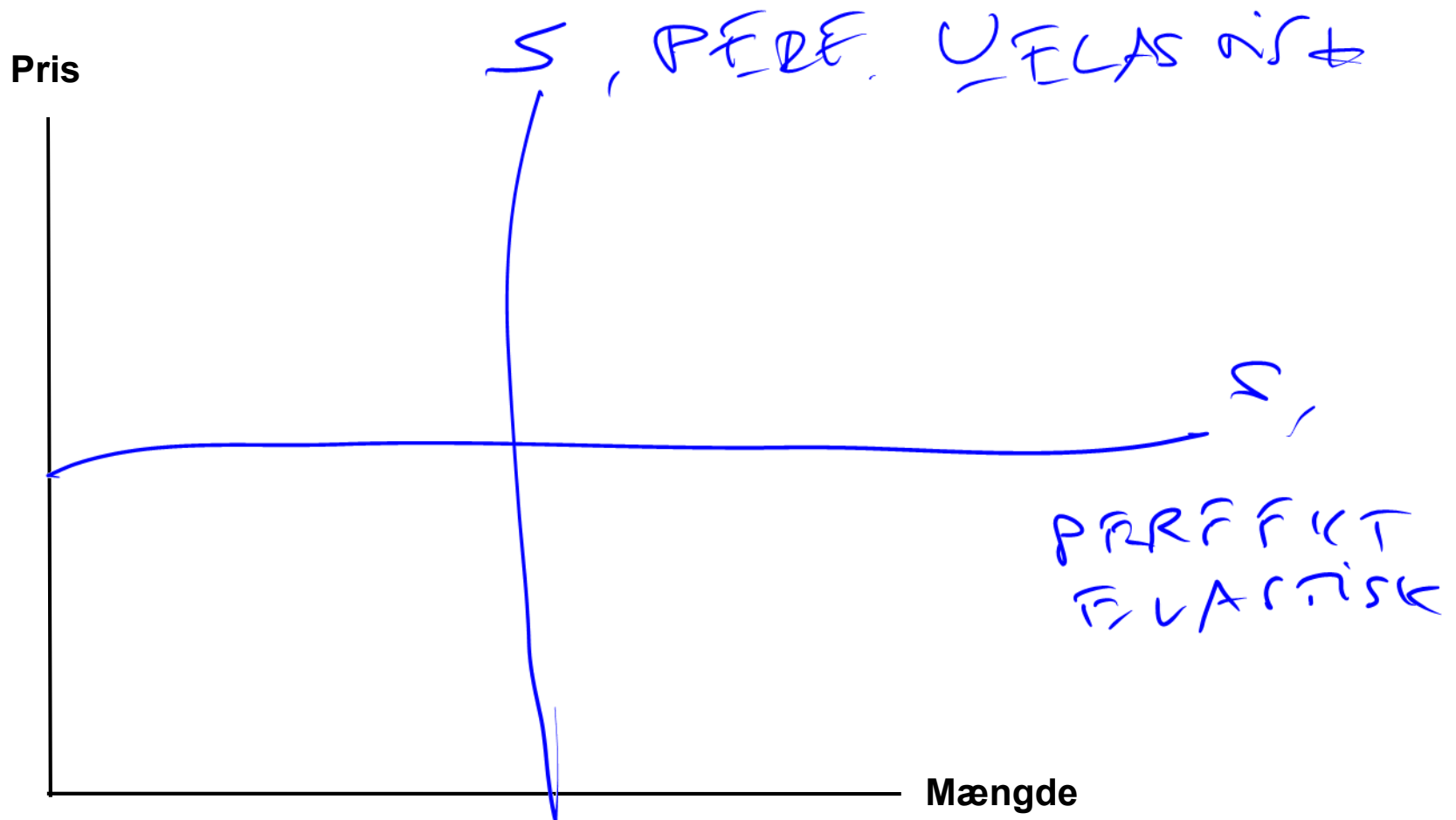
- Udbuddets priselasticitet:
- Den procentvise ændring i den udbudte mængde som følge af en ændring i prisen på 1%:

$$\frac{\text{\%-ændring i den udbudte mængde}}{\text{\%-ændring i prisen}}$$

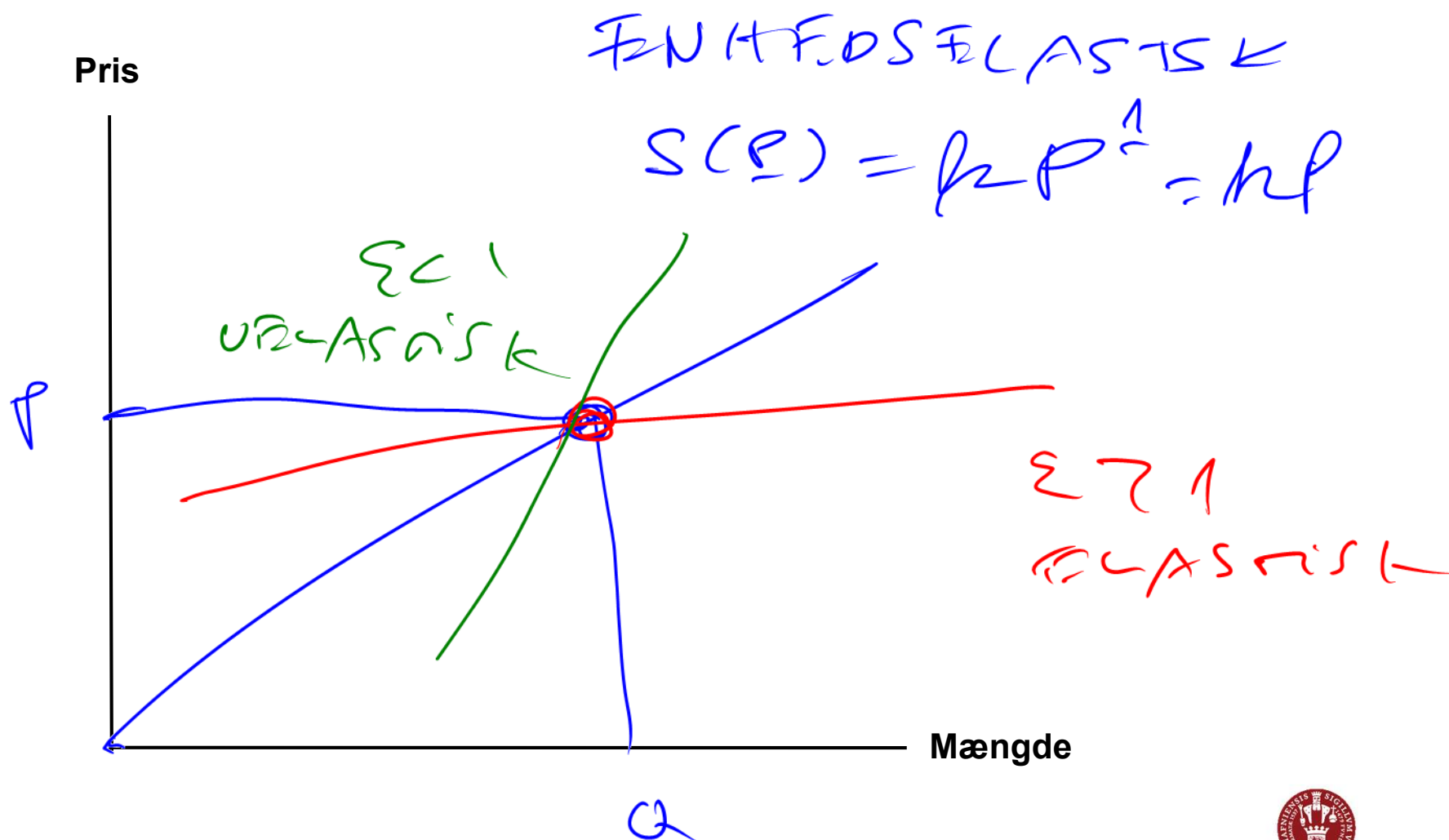
- Eksempel: Udbuddet af mælk stiger med 2%, hvis prisen stiger med 1% - da er udbudselasticiteten 2

Udbuddets prisfølsomhed

Udbuddets prisfølsomhed

Udbuddets prislelsomhed

Forhold af betydning for størrelsen af udbuddets prislelsomhed:

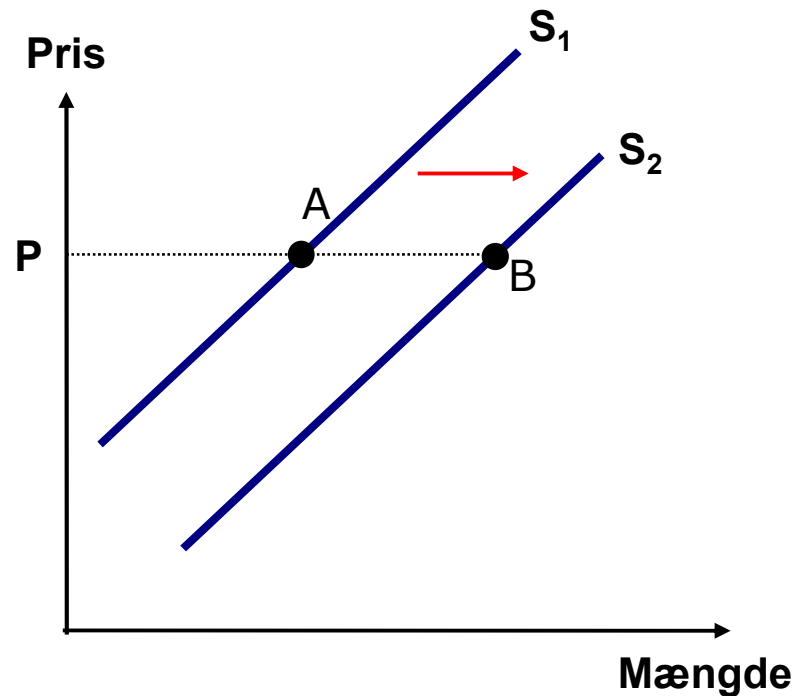
- Tidshorisont, kort vs. langt sigt (Le Chateliers princip)
- Aktuel kapacitetsudnyttelsesgrad for produktionsapparat
- Mere generelt: Produktionsapparatets fleksibilitet
- Mulighed for at holde lager
- Inputfaktormobilitet
- Størrelse af virksomhed/sekter

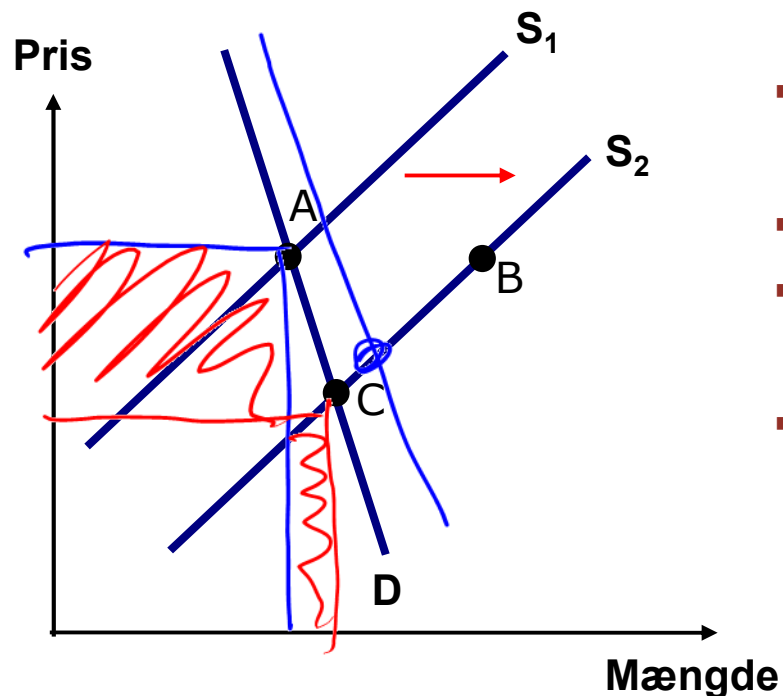
Eksempel på anvendelse #1

Konsekvens af stigning i udbuddet ved meget uelastisk efterspørgsel, fx fødevarer og produktivitsfremskridt i landbrug:

Eksempel på anvendelse #1

Konsekvens af stigning i udbuddet ved meget uelastisk efterspørgsel, fx fødevarer og produktivitsfremskridt i landbrug:

- Stort prisfald, lille mængdestigning
- Omsætning falder meget
- Selv ved vis stigning også i efterspørgsel ...
- Landbrugets tragedie

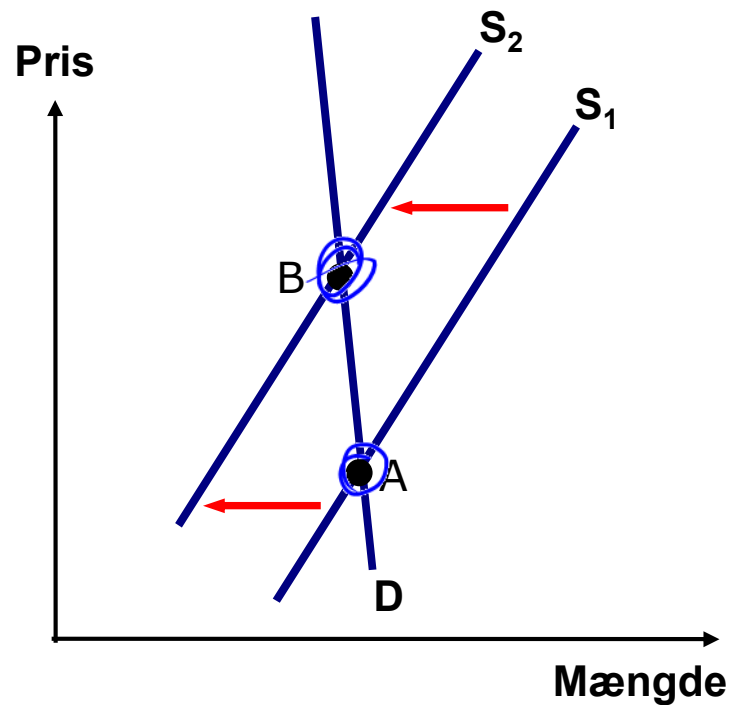

Eksempel på anvendelse #2

Konsekvens af fald i udbud (fx olie):

Kort sigt

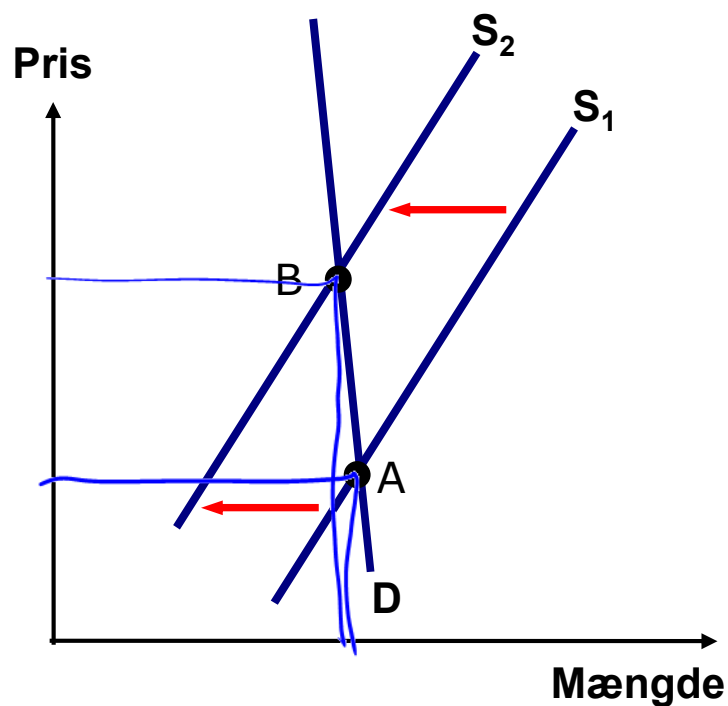
Lav elasticitet i efterspørgsel

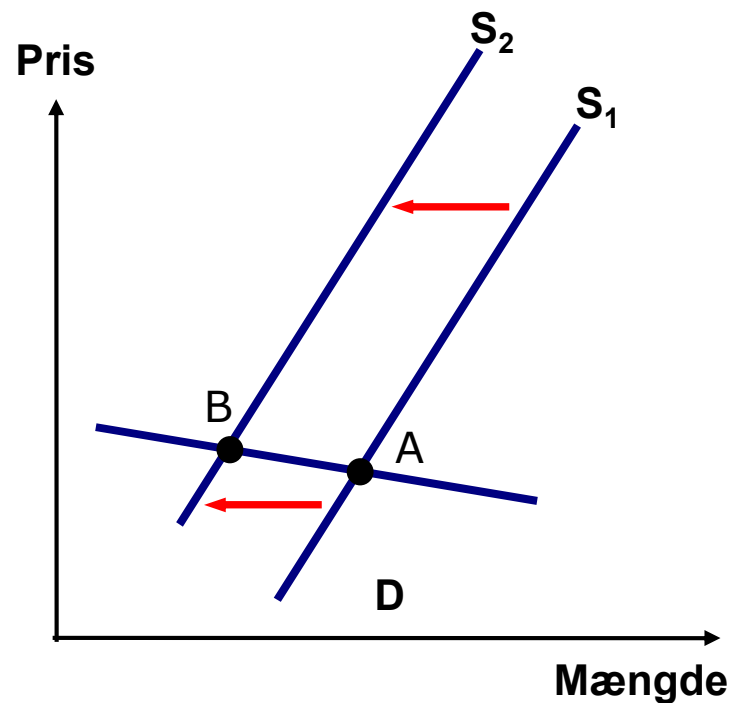
Eksempel på anvendelse #2

Konsekvens af fald i udbud (fx af olie):

Kort sigt
Lav elasticitet i efterspørgsel

Langt sigt
Høj elasticitet i efterspørgsel

Eksempel på anvendelse #2

- Konsekvens af fald i udbud på kort sigt og langt sigt:
- På kort sigt relativt stor prisstigning og relativt lille mængdefald – omsætning stiger
- På langt sigt relativt lille prisstigning og relativt stort mængdefald – omsætning stiger mindre og falder evt.

Eksempel på anvendelse #3

- Hvordan vil øget grænsekontrol, efterforskning mv. påvirke markedet for narkotika?
- Antag høj konkurrence mellem narkoudbydere ... og meget uelastisk efterspørgsel ... (næste slide)
- Fald i udbud betyder, at:
PRIS STIGER MEGET
MEGET FALDER LIDT
- Så de narkokriminelle tjener: MEGET MEGET
- Hvis misbrugsrelateret kriminalitet er proportional med misbrugernes samlede udgifter til narko, vil øget grænsekontrol få denne form for kriminalitet til at _____
- Alternativer?

Eksempel på anvendelse #3

